

בס"ד. שיחת ש"פ בהר"ב חוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

א. בנוגע לחודש סיון, חודש השלישי (מניסן, ש"ראשון הוא לכם לחדשי השנה"¹), שמתברך ביום הש"ק זה, ישנו ענין מיוחד שבו חלוק הוא משאר החדשים [כמדובר כמ"פ בנוגע לכל החדשים, שנוסף על הענין המשותף שישנו בכלם בשוה (אפילו מצד ענין החודש), כמו ענין יחוד שמשא וסיהרא², ובאותיות של הלכה: קידוש החודש וקידוש הלבנה, יש לכל חודש ענינו המיוחד שבו חלוק משאר חדשי השנה] — שבו הי' הענין של מתן תורה.

ואע"פ ש"זמן מתן תורתנו" הוא רק יום אחד בחודש סיון, וא"כ, מהו ההכרח לומר שענין זה קשור עם כל החודש, שבזה הוא מיוחד מכל שאר החדשים — הרי מצינו בגמרא³ בנוגע לסיפור עניני מ"ת והגדרים והתנאים שבו, שמ"ת הי' "בירחא תליתא", שמזה מובן, שהענין של מ"ת קשור עם החודש כולו.

וההסברה בזה — ע"פ דברי הגמרא³ שהתורה היא "אוריין תליתא", שנחלקת לשלשה: תורה נביאים וכתובים⁴ (עם היותה "תורה אחת"⁵),

ולכן, כשצריכים ליתן התורה לעם המתאים לכך, שדוקא להם יכולים ליתן את התורה והם יכולים לקבלה — "ה' עוז ("אין עוז אלא תורה"⁶) לעמו יתן (ועי"ז) ה' יברך את עמו בשלום"⁷ — צריך ליתנה ל"עם תליתא"³ (שנחלק לכהנים לויים וישראלים⁴, עם היותו "גוי אחד בארץ"⁸, וכמ"ש בנוגע למ"ת גופא "ויחן שם ישראל", "ויחן לשון יחיד", "כאיש אחד בלב אחד"⁹), שהוא העם המתאים לקבל "אוריין תליתא", וכן הוא בנוגע לענין הזמן — שהו"ע עיקרי בכללות ענין הבריאה, שנחלקת לעולם שנה (זמן) ונפש (אשר על ענין ג' בחי' אלו הוא יסוד

(6) מדרש תהלים עה"פ. ועוד.

(7) תהלים כט, יא.

(8) שמואל-ב ז, כג. ועוד.

(9) יתרו יט, ב ובמכילתא ופרש"י.

(1) בא יב, ב.

(2) ראה אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך.

(3) שבת פח, א.

(4) פרש"י שם.

(5) חסר קצת (המו"ל).

של הספר יצירה¹⁰) — שנתנית התורה צריכה להיות "בירחא תליתאי",
בחדש השלישי, שהוא חודש סיון.

ב. ויש לבאר מעלת ענין השלישי דוקא — שעפ"ז יובן גם העילוי
דמ"ת:

מבואר בכ"מ (בספרי חקירה, ועוד יותר בספרי קבלה, ובארוכה
יותר בחסידות חב"ד) שהטעם לכללות בריאת סדר השתלשלות הוא כדי
שיוכל להיות ענין הבחירה — כי:

קודם הבריאה — "הי" הוא ושמו בלבד¹¹, שהי' ממלא את כל
המציאות, ולא הי' מקום למציאות אחרת¹² — "אין עוד מלבדו"¹³; וכיון
שיש רק דבר אחד, אלקות בלבד — לא שייך ענין של בחירה, שבשביל
זה יש צורך בשני דברים, שאז שייך לבחור ביניהם, כמ"ש¹⁴ "ראה נתתי
לפניך גו' את החיים ואת הטוב וגו' (הענין ההפכי) ובחרת גו'".

ובשביל זה הי' כללות ענין הבריאה — שתהי' מציאות נוספת
(שני'), מציאות העולם, כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, שזהו ענין התלוי
בעבודת האדם באופן של יגיעה, שיבחר מרצונו בדרך החיים והטוב (ולא
להיפך רח"ל); ולכן אין זה באופן של נהמא דכיסופא¹⁵, שמקבל מלמעלה
בדרך מתנה, אלא ענין שנעשה ע"י עבודה דוקא.

אמנם, אע"פ שהמעלה של שנים לגבי אחד היא מעלה גדולה (ענין
הבחירה ע"י עבודה כו'), אין זה מגיע למעלה של שלישי (שזהו מה
שנפעל ע"י מ"ת) — שלא זו בלבד שצריך לבחור בין שני ענינים
שמנגדים זל"ז, אלקות ועולם, אלא שע"י העבודה נעשה ענין שלישי,
מציאות חדשה — שהעולם אינו מנגד אלא נעשה מציאות אחת עם
אלקות¹⁶.

ג. וביאור הענין:

איתא במדרש¹⁷ שקודם מ"ת היו עליונים בפני עצמם ותחתונים
בפני עצמם, ומ"ת פעל חיבור עליונים ותחתונים, היינו, שאין זה באופן
שהעליון נשאר למעלה והתחתון נשאר למטה, ורק אינם מנגדים זל"ז,

15) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת
צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

16) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 301 ואילך.
חכ"א ע' 111. ע' 117. וש"נ.

17) ראה שמור"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא
טו. ועוד.

10) אוה"ת יתרו ריש ע' תתטז. ועוד.

11) פרד"א רפ"ג.

12) ראה ע"ח ש"א ענף ב.

13) ואתחנן ד, לה.

14) נצבים ל, טר"ט.

אלא יתירה מזה — שהתחתון נעשה עליון; לא רק שיש שני דברים, "החיים והטוב" וההיפך מזה, "ובחרת בחיים" — שזוהי רק התחלת העבודה, אבל לאח"ז נעשה ענין נעלה יותר — שהעולם לא רק אינו מנגד לאלקות, אלא מתאחד עם אלקות.

ובאותיות של תורת החסידות¹⁸ — שהחידוש דמ"ת לגבי עבודת האבות (ש"מצות שעשו לפניך האבות ריחות היו"¹⁹), שעבודת האבות היתה רק לפעול שהעולם לא ינגד לאלקות,

ולכן, המצוות שקיימו האבות לא חדרו בגשמיות הדבר, והיינו, שהן אמת שיעקב פעל ההמשכות דמצות תפילין ע"י המקלות²⁰, וכן יצחק פעל ענין ההעלאה מלמטה למעלה ע"י חפירת הבארות²¹, וכן אברהם פעל פעולת מדת החסד ("עומד ומשמש במקומי"²²) ע"י הכנסת אורחים, כיון שפעלו שהעולם לא ינגד לאלקות, אבל אעפ"כ, לא נעשה שינוי בדבר הגשמי שבו קיימו את המצוות (במקלות, או בבארות, או אצל הערביים שעמהם קיים אברהם הכנסת אורחים), ולא נשארה בהם קדושה,

וכיון שלא נשארה קדושה בדבר הגשמי לאחרי קיום המצוה, הרי מובן, שגם בשעת מעשה לא חדרה הקדושה בדבר הגשמי, כי, אם בשעת מעשה היתה הקדושה חודרת בדבר הגשמי, הרי ע"פ הכלל שקדושה אינה זזה ממקומה²³, ה"י צריך להשאר אח"כ רושם עכ"פ (וע"פ משמעות דברי רבינו הזקן באגה"ק²⁴ — יותר מאשר רושם בלבד).

וכל זה — לפי שקודם מ"ת היו העליונים ותחתונים שני דברים נפרדים, והעבודה היתה רק לפעול שהעולם לא ינגד לאלקות; ואילו החידוש דמ"ת הוא — שהתחתון נעשה מציאות אחת עם העליון.

ולכן מצינו בנוגע ל"יום הששי" — כדברי הגמרא³ שקאי על מ"ת (הששי המיוחד .. ששי בסיון שנתנה בו תורה⁴) — שנאמר בו²⁵ "והנה טוב מאד", ודרשו רז"ל²⁶ "זה מלאך כו'" (דהיפך החיים), שמהפכים אותו להיות "טוב מאד".

וזהו גם מה שנפעל ע"ז שהתחתון מתאחד עם העליון, שיש בזה

18) ראה לקו"ש ח"ח ע' 58 ואילך. וש"נ. פ"ד.

19) שהש"ר פ"א, ג (א).

20) ראה זח"א קסא, ב ואילך. ועוד. של"ה פ"א.

21) ראה תו"א ר"פ תולדות. ובכ"מ. 24) ביאור לסו"ך (קמז, א).

22) ס' הבהיר סקצ"א (זח"א בהשמטות 25) בראשית א, לא.

23) רסד, ריש ע"ב) — הובא ונת' בפרדס שכ"ב 26) ב"ר פ"ט, יו"ד.

עילוי לגבי העליון כפי שהוא מצד עצמו; וכמו בעבודת האדם, שכאשר פועלים הענין ד"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך"²⁷, "בשני יצריך"²⁸, לא רק נפש האלקית, אלא גם נפש הבהמית, אזי נעשה ענין נעלה יותר, מציאות חדשה — "בכל מאדך"²⁷.

ד. זוהי מעלת חודש השלישי, "ירחא תליתאי" לגבי חודש הראשון וחודש השני:

מבואר בלקו"ת בדרושי במדבר סיני²⁹, שבחודש הראשון, חודש ניסן, היתה יציאת מצרים, שכל ענינה הוא רק מלמעלה כו', ואילו המטה נשאר במעמד ומצב בלתי־רצוי, שלכן הוצרכה להיות היציאה ממצרים באופן ד"כי ברח העם"³⁰.

ואח"כ בא חודש השני, חודש אייר, שענינו הוא העבודה דספירת העומר, שאז מתחילה העבודה שמצד המטה — "אחריך נרוצה"³¹; אבל עדיין הרי זה באופן שהמטה נשאר מציאות בפ"ע, כך שיש עדיין שני ענינים: מעלה ומטה. ולכן נקרא "אחריך", בחי' אחוריים בלבד.

ולאח"ז בא חודש השלישי, חודש סיון, שבו הוא החידוש דמ"ת — שהעבודה היא באופן שנעשית מציאות שלישית — שהמעלה והמטה נעשים מציאות אחת.

ה. ויש להוסיף ולהעיר:

גם בנוגע לעבודת המטה שבחודש אייר, יש צורך בסיוע של הקב"ה — שהרי "יצרו של אדם מתגבר עליו.. ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו"³²; ובודאי שיהודי מכיר בכך, ומודה להקב"ה על הסיוע בעבודתו.

וכמו"כ גם בנוגע לעבודה שהמעלה והמטה נעשים מציאות אחת, שדורשת נתינת כח מלמעלה, שהרי הענין דמ"ת הי' באופן ד"אני המתחיל, שנאמר³³ וירד ה' על הר סיני"¹⁷.

אבל ענין זה הוא באופן אחר מיצי"מ ש"נגלה עליהם הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם"³⁴, כי, הגילוי ביצי"מ הי' לפני שהתחיל זיכוך העולם, משא"כ הגילוי שבמ"ת הי' לאחרי שכבר התחיל זיכוך העולם

(27) ואתחנן ו, ה. (31) שה"ש א, ד. וראה לקו"ת ויקרא שם

(28) ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י עה"פ. ב, ג ואילך.

(29) במדבר ג, א. וראה גם ויקרא ג, א. (32) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

(30) בשלח יד, ה. וראה תניא ספ"א. (33) יתרו יט, כ.

(34) נוסח הגש"פ.

(ע"י ספה"ע), ולכן יכול מ"ת לפעול שהעולם יהי' מציאות אחת עם אלקות, שזוהי תכלית השלימות של העולם שתהי' לעתיד לבוא, שאלקות יהי' בגילוי בעולם, כמ"ש³⁵ "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו'", וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא³⁶ ש"כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה".

ו. וההוראה מזה — כמו כל ענין שצריך ללמוד ממנו הוראה, כתורת הבעש"ט³⁷ שכל דבר שיהודי מתוודע אליו צריך לכל לראש ללמוד ממנו בנוגע לעבודתו:

כשיהודי מתחיל לעבוד עבודתו, בא אליו היצה"ר בשאלה:

הקב"ה העמיד אותך בתור בשר-ודם שנמצא (לא ח"ו במקרה, "בקרי"י³⁸, אלא ברצונו ית') במיצרים וגבולים, בעוה"ז הגשמי והחומרי, ובמעמד ומצב ש"אתם המעט מכל העמים"³⁹.

— הן אמת ש"בעשרה מאמרות נברא העולם"⁴⁰, ולא רק בהתחלת הבריאה, אלא גם עכשיו, כפי שמבאר רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה⁴¹: "דהנה כתיב⁴² לעולם ה' דברך נצב בשמים, ופי' הבעש"ט ז"ל וכו'", שהאותיות של עשרה המאמרות מהווים את כל העולם בכל רגע, אבל מה שנברא הוא "עולם", שמעלים⁴³ ומסתיר שלא יראו זאת. וכיון ש"חוקות שמים וארץ .. שמת"י"⁴⁴, היינו, שהקב"ה בעצמו קבע "חוקות שמים וארץ" באופן כזה — כיצד אתה יכול לצאת ("ארויסקריכן") מהגדרים שהקב"ה בעצמו קבע אותם? — הרי אי אפשר להתייצב נגד הקב"ה!?

ועל זה אומרים לו:

לכל לראש ישנו בחודש ניסן הענין דיצי"מ, כך, שאין זה באופן שהיהודי בעצמו צריך לצאת מהמיצרים וגבולים, אלא ענין זה הוא באופן ד"אני המתחיל", שהקב"ה מוציא אותו — "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם", והיינו, שענין זה הי' "לא ע"י מלאך וכו' ולא ע"י שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו"⁴⁴ — לא כפי שהקב"ה הוא בעולם האצילות, אלא "בכבודו ובעצמו"!

(35) ישע"י מ, ה.

(36) פל"ו (מו, א).

(37) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך.

וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

(38) לשון הכתוב — פרשתנו (בחוקותי)

כו, כד. וראה רמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ג.

(39) ואתחנן ז, ז.

(40) אבות רפ"ה — פרק דשבת זו.

(41) בתחלתו.

(42) תהלים קיט, פט.

(43) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(44) ירמ" לג, כה.

וכמובן בשכל הפשוט, גם למי שאינו שייך להשגות גדולות, שהקב"ה שברא את העולם הוא בעה"ב על העולם ויכול לעשות בו כרצונו, כפי שרואים במוחש אצל האדם בנוגע למעשה ידיו, ועאכו"כ בנוגע למעשה ידיו של הקב"ה.

וכיון שכן, הרי בשעה שהקב"ה מוציא אותו מכל המדידות וההגבלות — הרי הוא במעמד ומצב שאין לו הגבלות כלל!

אבל זוהי רק ההתחלה, שהקב"ה מוציא אותו ממצרים, היינו, שמוציא את הניצוץ האלקי שבו — "חלק אלקה ממעל (ובהוספת תיבת ממש"⁴⁵) — מכל המיצרים והגבולים.

ולאח"ז מתחילה העבודה של ספירת העומר — שצריך להתחיל לעבוד בעצמו בבירור נפשו הבהמית, באופן של יגיעה כו', לפעול שלא תהי' מנגד שמעלים ומסתיר בעבודת ה', שזוהי העבודה של חודש אייר. אמנם, עבודה זו היא עדיין באופן שנפשו האלקית ונפשו הבהמית הם שני ענינים בפני עצמם.

ולכן צריכה להיות לאח"ז העבודה דחודש סיון, חודש השלישי, שבו הוא החידוש דמ"ת — שהעולם נעשה מציאות אחת עם אלקות.

ז. וזוהי ההוראה לכאו"א מישראל — שכאשר מתחיל עבודתו, בנוגע לעצמו או בנוגע להזולת, עליו לדעת שישנו סדר בעבודה — לא לדלג מיד לענין של מ"ת, אלא לילך בסדר והדרגה:

לכל לראש יש לו את הענינים שבאים מלמעלה — שבא הקב"ה בכבודו ובעצמו ומוציא את כל אחד מישראל מכל המיצרים וגבולים, שזהו ענין שקודם לכל עבודה, שאינו תלוי בעבודתו, אלא ענין שבא מלמעלה, בגלל היותו "חלק אלקה ממעל ממש".

ולאח"ז מתחילה עבודתו, אבל בסדר מסודר, מדרגא לדרגא [לפעמים בדרך הוראת שעה יש צורך לדלג מיד באופן שבאיך-ערוך, אבל ע"ד הרגיל צ"ל העבודה בסדר מסודר], לילך ב"סולם" ש"מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"⁴⁶ משליכה לשליכה, מדרגא לדרגא — כמודגש בספה"ע, שסופר יום אחרי יום, וכל כ"ד שעות ניתוסף אצלו עוד יום, אבל רק יום אחד ולא יותר (שהרי אסור לספור יותר מאשר יום אחד). ולהעיר שכאן רואים ענין שהוא היפך הכלל ש"מדה טובה מרובה

ממדת כו"מ⁴⁷ — שהרי אם מחסיר ואינו סופר יום אחד, אזי נחסר אצלו כל ענין הספירה⁴⁸, ואילו בשעה שסופר, יש לו רק יום אחד].

וזהו כללות העבודה של חודש אייר — שלאחרי שישנם הענינים שנותנים מלמעלה, אזי מתחילה העבודה מצד המטה, שמתעלה מדרגא לדרגא בסדר מסודר.

ועי"ז בא אח"כ לענין נעלה יותר — שלא זו בלבד שפועל בעבודתו שהעולם לא יעלים ויסתיר על אלקות, אלא פועל מציאות חדשה — שהעולם יהי' מציאות אחת עם אלקות, שזהו מה שנפעל במ"ת.

ח. וכיון שכל הענינים של מ"ת חוזרים ונשנים ב"זמן מתן תורתנו" בכל שנה ושנה — הנה בבוא שבת מברכים חודש סיון, שבו נמשכת ברכה [ככל פרטי הענינים שבנוסח ברכת החודש, וכהסיוס "ונאמר אמן"⁴⁹, שכן יקום] ונתנית כח לר"ח סיון, עליו נאמר⁵⁰ "ביום הזה (לא היום דמ"ת, אלא ר"ח) באו מדבר סיני", שאז מתחיל כבר הענין ד"מדבר סיני", שזהו"ע דמ"ת, מתחילה להאיר ("שיינען") אצל יהודי ההוראה מכללות הענין דמ"ת [וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵¹ ש"אורייתא" הוא מלשון "אור ייתא", "מיט וואָס גייט מען אַוועק און וואָס נעמט מען מיט זיך"], שצריך להגיע לדרגא כזו שלא זו בלבד שהעולם לא ינגד לאלקות, אלא לפעול שינוי בעולם עד שיהפוך להיות מציאות אחת עם אלקות.

ובאותיות פשוטות:

אין הכוונה שבשעה שיהודי לומד ומתפלל הרי הוא אדם אחד, ובשעה שאוכל ושותה הרי הוא אדם אחר, אלא כפי שמ"ת פועל הענין ד"שלישי" — שהתחתון נעשה מציאות אחת עם העליון, שלכן העבודה היא באופן ש"בכל דרכיך דעהו"⁵², היינו, ש"בכל דרכיך", גם בעניני העולם [בכל עשר הענינים שמונה הרמב"ם⁵³ שבהם "החכם ניכר"], נעשה הענין ד"דעהו", "דע את אלקי אביך"⁵⁴, וכיון שענין הדעת הוא

(47) יומא עו, א. וש"נ.

(51) סה"ש תש"ד ריש ע' 116.

(48) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט

(52) משלי ג, ו. וראה לקו"ש ח"י ע' 104. וש"נ.

סכ"ג. וש"נ.

(49) ובפרט ע"פ הידוע ש"אמן" בגימטריא

(53) הלי' דעות רפ"ה. וראה גם תו"מ ח"ג ע' 367. וש"נ.

הוי' אדנ"י (פע"ח ש"א רפ"א. וראה תו"מ

(54) דברי הימים"א כח, ט.

סה"מ תשרי ע' קמח. וש"נ).

(50) יתרו יט, א. וראה תו"א יתרו סז, ג.

מלשון התקשרות והתחברות (כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא⁵⁵), הרי זה באופן שנעשה מציאות אחת עם אלקות.

ועד שבאים לשלימות דלעתיד לבוא, שאז יקויים היעוד⁵⁶ "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים", כפי שמביא הרמב"ם בסוף הל' מלכים, לאחרי הקדמת אריכות הדברים⁵⁷ ש"יעמוד מלך מבית דוד וכו' וילחם מלחמות ה' .. והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל", שזהו משיח צדקנו (כפי שמסיים שם: "הרי זה משיח כו'"), יבוא ויגאלנו בקרוב ממש, ע"י ההכנה עתה, ובפרט בימים שלפני מ"ת שבהם מתכוננים לקבלת התורה, שתהי' — כלשון הידוע⁵⁸ — בשמחה ובפנימיות.

* * *

ט. דובר כבר כמ"פ שגם פרטי הענינים שבתורה הם בדיוק, ולכן, יש ללמוד הוראה לא רק מכללות הענין, אלא גם מהפרטים שבו, כיון שגם כל פרט הוא תורה — הוראה⁵⁹.

ובנוגע לעניננו:

ההוראה האמורה לעיל היא הוראה כללית ששייכת לשבת מברכים סיון בכל שנה ושנה; אבל יש גם חילוקים משנה לשנה באופן הקביעות דשבת מברכים סיון בנוגע לפרשת השבוע — פ' במדבר, פ' בחוקותי, או פ' בהר"ב בחוקותי, כבקביעות שנה זו, ומזה גופא מובן, שבהתאם לכך צריך להיות שינוי באופן העבודה דשבת מברכים סיון בשנה זו, ע"פ לימוד ההוראה מפרשת השבוע.

ובפרט ע"פ פתגם רבינו הזקן⁶⁰ שצריך "לחיות" עם פרשת השבוע, ובמיוחד ביום השבת, שיש לו שייכות לא רק לחלק הפרשה המכוון ליום זה (משביעי עד סוף הפרשה), כמו כל ימי השבוע, אלא לכל הפרשה, כיון שביום השבת קורין את כל הפרשה.

ובנדודי, הנה בשתי הפרשיות בהר"ב בחוקותי יש כו"כ ענינים, אבל התוכן של כל הפרשה יכולים לידע משם הפרשה — כפי שמבאר רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה⁴¹, ש"שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות כו'", וכפי' הבעש"ט על הפסוק⁴² "לעולם ה' דברך נצב בשמים",

59) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ

55) ספ"ג.

בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

56) ישעי' יא, ט.

60) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק

57) ספי"א.

ב"היום יום" ב חשוון).

58) ראה גם תו"מ חמ"ד ע' 6. וש"נ.

שתיבות ואותיות אלו הן החיות שמחי' ומהוה את הדבר, ומזה מובן שהשמות "בהר" ו"בחוקותי" הם החיות והתוכן של פרשיות אלו.

י. בנוגע לשמות הפרשיות בהר"ב בחוקותי — צריך להבין⁶¹:

פרשת בהר נקראת ע"ש התחלתה: "בהר סיני". ולכאורה, העיקר בזה הוא הענין ד"סיני", ואילו "בהר" הוא רק הקדמה ל"סיני", כי:

השם "סיני" הוא ע"ש ש"ירדה שנאה לעכו"ם כו"⁶² — שנאה לכל עניני העולם שאינם קדושה ואלקות, והיינו, שלא זו בלבד שאין לו עסק עמהם, אלא עוד זאת, שהוא שונא את עצם מציאותם שמבלבלת אותו, שכן, כיצד יתכן שיש בעולם מציאות שאינה קדושה ואלקות?!... אמנם, עבודה זו דורשת הכנה — שהרי היצה"ר, שהוא "אומן במלאכתו"⁶³, בא אליו בטענה: הרי אתה יודע מעמדך ומצבך ("בא וואָס דו האַלסט"), וא"כ, מה לך ("ווי קומסט דו", "ווי קומט צו דיר") ולאופן העבודה ד"סיני"?! ויתכן שכשיעשה חשבון צדק, תתעורר אצלו גופא הטענה "מי אני ומה אני", שיהי' שייך לעבודה ד"סיני".

ולכן יש צורך בענין ד"בהר", שהו"ע של הגבהה והתנשאות (בדוגמת ההר שגבוה מכל מה שמסביבו) — שיהי' אצלו התוקף שלא להתפעל משום חשבון, אפילו לא חשבון צדק, אלא להמשיך בעבודתו⁶⁴.

ונמצא, שהעיקר הוא הענין ד"סיני", שזוהי העבודה עצמה, ואילו הענין ד"בהר" הוא רק הכנה לזה.

וכיון שכן, היתה הפרשה צריכה להקרא בשם "סיני", ולא בשם "בהר"?

ועד"ז בנוגע לפרשת בחוקותי, שנקראת ע"ש התחלתה — "אם בחוקותי תלכו":

העיקר הוא לכאורה הענין ד"תלכו", כיון שבענין ההליכה מתבטא כללות ענין העבודה — שלא להשאר לעמוד על עמדו, אלא להיות "מהלך". והנתינת כח לזה הוא הענין ד"בחוקותי", שמשמעותו שכל הענינים הם אצלו באופן של חקיקה (כמבואר בדרושי פ' בחוקותי⁶⁵).

וכיון שכן, היתה הפרשה צריכה להקרא בשם "תלכו", ולא בשם "בחוקותי"?

63 ראה שם קה, ב. וש"נ.

64 ראה לקו"ת במדבר טו, ג. ובכ"מ.

65 שם ריש פרשתנו.

61 בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש חכ"ב

ע' 159 ואילך. וש"נ.

62 שבת פט, א"ב.

והביאור בזה — שבזמן שקוראים הפרשיות בהר"ב חוקותי אוחז יהודי בעבודתו במעמד ומצב שלפני מ"ת, כך, שאינו אוחז עדיין בעבודה ד"סיני", ואעפ"כ אומרים לו שצריך להיות הענין ד"בהר"; וכמו"כ אינו אוחז עדיין בעבודה ד"תלכו", ואעפ"כ צריך להיות אצלו הענין ד"בחוקותי", כדלקמן.

יא. פרשת "בהר" — הגבהה והתנשאות:

כשמגיע שבת מברכים חודש סיון, וצריך להתחיל בעבודה הגדולה של "ירחא תליתאי" — יכול יהודי לחשוב: מה לי ולעבודה נעלית כזו?! ועל זה אומרים לו שההתחלה צריכה להיות באופן ד"בהר", שהו"ע של הגבהה והתנשאות, היינו, שיעשה זאת מצד ידיעת מעלתו, ש"למעשה ידיך תכסוף"⁶⁶, וכיו"ב, מתוך "שמינית שבשמינית" של גאווה⁶⁷.

וואע"פ שזהו ענין שלא לשמה — הרי באופן כזה צריכה להיות התחלת העבודה, כמארו"ל "לעולם יעסוק אדם בתומ"צ אע"פ שלא לשמה"⁶⁸, ו"מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשי" קא עביד"⁶⁹, בשבילו ולצרכו, ורק לאח"ז יגיע לעבודה לשמה ("שמתוך שלא לשמה בא לשמה"⁶⁸), וכמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות תשובה⁷⁰: "כשמלמדין את הקטנים .. אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן כו", וכפי שמאריך בזה בפירוש המשניות⁷¹, שתחלה מבטיחים לו אגוזים או מנעלים כו', ואח"כ לומד בשביל תאוות הממון, ואח"כ בשביל לקבל שכר בעוה"ב, עד שמגיע ללימוד התורה לשמה.

ועד שבהכרח להתחיל באופן דשלא לשמה, כיון שלולי זאת יכולים לבוא לענין הפכי — כפי שמצינו במפרשי המשנה⁷² בנוגע לצדוק ובייתוס, שהטעות שלהם התחילה מזה ששמעו מרבם, שהי' תנא גדול: "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא .. שלא על מנת לקבל פרס"⁷³, וכיון שרצו מיד לפעול זאת בעצמם ועדיין לא אחזו בכך ("זיי האָבן נאָך ניט געהאַלטן דערביי"), הרי זה פעל אצלם שבירה, ועד שטענו: "אפשר פועל עושה מלאכה כל היום וטורח ולערב אינו מקבל פרס", ובגלל זה "יצאו למינות כו"⁷⁴; ולכן בהכרח להתחיל

(70) פ"י ה"ה.

(71) סנהדרין ר"פ חלק.

(72) פ"י הרע"ב אבות פ"א מי"א.

(73) שם מ"ג.

(74) אבות דר"נ פ"ה, ב.

(66) איוב יד, טו. וראה של"ה שער הגדול

כט, ב ואילך. עבוה"ק חלק העבודה בתחלתו.

(67) סוטה ה, א. וראה תו"א מג"א צא, ב.

ובכ"מ.

(68) פסחים נ, ב. וש"נ.

(69) שם סח, סע"ב.

באופן דשלא לשמה דוקא, ובלשון הכתוב⁷⁵: "חנוך לנער על פי דרכו", ואז יכולים להבטיח ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה".

ואין זה בסתירה לפס"ד השו"ע⁷⁶ ששולל מדת הגאווה לגמרי, אפילו לא שמינית שבשמינית, ובפרט ע"פ חסידות ששוללת בתכלית את ענין הישות [ובמיוחד בנוגע לתלמיד חכם, וכפתגם החוות דעת⁷⁷ שענינו של "תלמיד חכם" שנרגש אצלו תמיד שמלבד הבורא ית' "הכל מקבלים כו", שזהו"ע הביטול] — כי, שלילת ענין הגאווה מכל וכל היא רק בנוגע לענינים שאינם שייכים לקדושה, אבל בנוגע לעבודת ה' יש צורך לפעמים בענין של גאווה; תלמיד חכם — די לו בשמינית שבשמינית, ומי שאינו ת"ח — יותר מזה כו'.

יב. ופרשת "בחוקותי" — ענין החקיקה:

גם כשיהודי לא אוהו עדיין בענין ההליכה ("תלכו"), וחושב כיצד יוכל לעבוד עבודתו — אומרים לו שישנו הענין ד"בחוקותי", מלשון חקיקה,

— כידוע החילוק שבין אותיות החקיקה לאותיות הכתיבה⁶⁵, שאותיות הכתובים בדיו על הקלף הם מציאות בפני עצמה ממצאות הקלף, ואפשר להפרידם — לגרור את הדיו מהקלף, שאז תבטל אמנם מציאות האותיות, אבל מציאות הקלף והדיו תישאר בשלימות; משא"כ באותיות שחקוקים ע"ג האבן, אי אפשר להפריד את האותיות מהאבן, כיון שהם מציאות אחת עם מציאות האבן, והדרך היחידה לבטל את האותיות היא עי"ז שמבטלים את מציאות האבן —

עניני כחות אלקיים שחקוקים בנפשו, בשכלו ובמדותיו כו', שהם מציאות אחת עמו, ואי אפשר ליטול אותם ממנו, כיון שזוהי המציאות שלו, ומצד כחות אלו יש ביכלתו לעבוד עבודתו, עד שיגיע למעמד ומצב ד"תלכו".

ועד⁷⁸ שמגיעים לחומש הפקודים, שבו מונים כאו"א מישראל "מתוך חיבתן"⁷⁹, "חיבה יתירה נודעת להם"⁸⁰, והמנין הוא ע"י משה ואהרן⁸¹

(75) משלי כב, ו.

(76) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה

(77) פרש"י ר"פ במדבר.

(78) סוס"א. סקנ"ו ס"ג. וש"נ.

(79) אבות פ"ג מי"ד.

(80) בהקדמה לחידושים וביאורים ליו"ד.

(81) ר"פ במדבר. וראה גם תו"מ ח"מ בתחלתו. וש"נ.

(75) משלי כב, ו.

(76) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה

(77) פרש"י ר"פ במדבר.

(78) סוס"א. סקנ"ו ס"ג. וש"נ.

(79) אבות פ"ג מי"ד.

(80) בהקדמה לחידושים וביאורים ליו"ד.

(81) ראה גם לעיל ע' 94. וש"נ.

— שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא⁸², ועד שבאים ל"אוהל מועד"⁸¹, שזהו הענין ד"ושכנתי בתוכם"⁸³ — כן תהי' לנו.

* * *

יג. מאמר (כעין שיחה) ד"ה אם בחוקותי תלכו.

* * *

יד. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁸⁴ "ויצא מעמך) הוא ובניו עמו", "אמר רבי שמעון, אם הוא נמכר, בניו מי מכרן, אלא מכאן שרבו חייב במזונות בניו",

— שכיון שתיבת "הוא" מיותרת לכאורה, יש מקום לפרש שהכתוב מרמז אודות מקרה ש"ימוך אחיך"⁸⁵ כ"כ עד שנמכר עם בניו. ועל זה אומר רש"י: בשלמא "הוא" — נתפרש בכתוב "ונמכר לך"⁸⁵, אבל "בניו" — "מי מכרן". ולכן מפרש, שכוונת הכתוב לחדש, שגם במוכר עצמו "רבו חייב במזונות בניו" [לא רק במכרוהו ב"ד, כפי שכבר פירש רש"י בפ' משפטים⁸⁶ ש"הקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו"⁸⁷], נוסף על החידוש שחייב במזונותיו (שלכן מוסיף הכתוב תיבת "הוא"), אף שלכאורה תלוי הדבר במה שהתנו בשעת המכירה. והטעם שהכתוב אינו מפרש גם מקרה שנמכר יחד עם בניו, מרמז רש"י בכך שבעל המאמר הוא רבי שמעון, דדריש טעמא דקרא⁸⁸, ולכן אין צורך לפרש מקרה זה, כיון שאין בו חידוש דין —

"ואל אחוזת אבותיו (ישוב)", "אל כבוד אבותיו, ואין לזלזלו בכך"⁸⁹,

משפטים כשלעצמה אין קושי שיחייב את דרשתו של ר"ש, כי אם בפרשתנו, ורק לאחרי שר"ש הוצרך לדרוש בפרשתנו, אזי מוסיף "כיוצא בדבר אתה אומר" (בפ' משפטים).

(88) קידושין סח, ב. וש"נ.

(89) כמבואר במפרשים (שפ"ח כאן), שהכרחו של רש"י לפרש שאין הכוונה ל"אחווה" כפשוטה (אחוזת קרקעות), ככלל מקום, אלא הפירוש "אחוזת" כאן הוא "חזקת", "כבוד אבותיו", הוא — "מדלא כתיב ואל אחוזתו ישוב, על כרחך מיירי הכתוב כי ישוב למשפחתו בכבוד, ולא יזלזלוהו מה שהי' עבד".

(82) זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב.

(83) תרומה כה, ח.

(84) פירשתנו (בהר) כה, מא.

(85) שם, לט.

(86) כא, ג.

(87) וכן הוא בדברי ר"ש בגמרא (קידושין כב, א), אבל בסדר הפוך, שתחילה דורש הפסוק שבפרשתנו, ואח"כ ממשיך בנוגע לפ' משפטים: "כיוצא בדבר אתה אומר, אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו, א"ר שמעון, אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה, מכאן שרבו חייב במזונות אשתו" — שמה משמע, שבפ'

— שהצורך להבהיר זאת כאן, ולא בפ' משפטים, הוא, כי, בנמכר בגניבתו פשיטא שאין לזלזלו, כיון שמסתבר שכבר התחרט ועשה תשובה, משא"כ במוכר עצמו, ש"לא חזר בו" גם לאחרי שהוצרך למכור מטלטליו, אחוזתו וביתו⁹⁰, לא ברור כ"כ שהעבדות הביאתו לידי תשובה, ולכן צריך להזהיר שאעפ"כ "אין לזלזלו בכך"⁹¹ —
הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁹² בלקו"ש חכ"ב ע' 150 ואילך.

* * *

טו. בנוגע ללימוד משנה בפרקי אבות, כרגיל, הנה כיון שכללות המסכת עוסקת בעניני מדות טובות כו', כך, שכל ענין בפ"ע מהוה הוראה — יש להתעכב על משנה בפרק שלומדים ביום הש"ק זה, שלכאורה אין בה ענין של הוראה:

בפרק חמישי⁹³ שנינו: "ארבע מדות ביושבים לפני חכמים. ספוג ומשפך משמרת ונפה. ספוג, שהוא סופג את הכל. ומשפך, שמכניס בזו ומוציא בזו. משמרת, שמוציאה את היין וקולטת את השמרים. ונפה, שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת".

ולכאורה נאמרה כאן רק המציאות שיש "ארבע מדות ביושבים לפני חכמים", אבל לא נאמרה הוראה בענין זה?

בשלמא במשנה שלפנ"ז⁹⁴, "ארבע מדות בהולכי בית המדרש", יש הוראה — שגם מי ש"הולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו", וכן מי ש"עושה ואינו הולך, שכר מעשה בידו".

וכן במשנה⁹⁵ "ארבע מדות בנותני צדקה", יש הוראה — ש"הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים, עינו רעה בשל אחרים":

אף שיכול לטעון שכיון שיש תרי"ג מצוות, יכול חבירו לבחור לו מצוה אחרת — מלמדת המשנה שאין לו לרצות לקיים מצוה לבדו, בבחינת "חזו דאתאי"... ולא להניח לאחרים שגם הם ישתתפו במצוה, אלא עליו לנהוג בעין יפה ולשתף גם אחרים במצוה זו; מה איכפת לך שגם ליהודי נוסף יהי חלק במצוה?! ...!

(90) פרש"י פרשתנו כו, א.

כו'.

(92) בשילוב שיחת ש"פ בהו"ב תש"מ.

(91) וטעם הדבר — בגלל שיש להתחשב

(93) משנה ט"ו.

ב"כבוד אבותיו", שזהו ענין שיש לו בירושה,

(94) משנה י"ד.

ולכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, מגיע

(95) משנה י"ג.

שיהיו לו כל הענינים בגשמיות וברוחניות

אבל במשנה "ארבע מדות ביושבים לפני חכמים", נאמרה לכאורה רק מציאות הדברים, ותו לו מידי — שהרי גם מי שהוא בבחי' "משפך" או "משמרת", לא ימצא במשנה זו הוראה כיצד עליו לתקן זאת. וא"כ, מהי משמעותה של משנה זו — אריכות הדברים בשתי בבות: בבבא הא', "ארבע מדות .. ספוג ומשפך משמרת ונפה", ופירוט הדברים בבבא הב' — ללא הוראה כלל?!

טז. גם צריך להבין בנוגע לפרטי ארבע המדות:

(א) סדר ארבע המדות — שמתחיל ב"ספוג", שסופג את הכל (ע"ד "בור סוד שאינו מאבד טפה"⁹⁶), שזוהי המעלה הכי גדולה, ואח"כ "משפך", שלא נשאר אצלו מאומה, שזהו החסרון הכי גדול, ואח"כ "משמרת ונפה", שנוטל חלק בלבד, רק את השמרים או רק את הסולת — הרי זה לא מלמעלה למטה ולא מלמטה למעלה, ומדוע נישנו בסדר זה?

(ב) בשתי המדות הראשונות, נקט תחילה את המעלה — "ספוג", ואח"כ את החסרון — "משפך"; ואילו בשתי המדות האחרונות נקט תחילה את החסרון — "משמרת", ואח"כ את המעלה — "נפה"? (ג) מדוע אומרת המשנה שיש רק "ארבע מדות ביושבים לפני חכמים" — לכאורה יש מדה חמישית, שדוקא היא שייכת לרוב התלמידים, כי:

"ספוג, שסופג את הכל" — הרי זה דבר בלתי רגיל. וכן "משפך, שמכניס בוז ומוציא בוז", מבלי שישאר מאומה — הרי זה גם דבר בלתי רגיל.

ואילו בנוגע לרוב התלמידים — רואים במוחש שלוקחים חלק מדברי הרב, וחלק מהם אינם לוקחים, אבל, לא כמו "משמרת", שקולטת רק את השמרים, ואילו את היין אינה קולטת כלל, וגם לא כמו "נפה" שקולטת רק את הסולת, ואילו את הקמח אינה קולטת כלל, אלא הם לוקחים חלק מזה וחלק מזה.

וכיון שהתורה על הרוב תדבר⁹⁷, היתה המשנה צריכה להזכיר לכל לראש את הסוג ששייך לרוב התלמידים — שלוקחים חלק מזה וחלק מזה, ובפועל, סוג זה, לא זו בלבד שלא נזכר בתחילת המשנה, אלא עוד זאת, שלא נזכר במשנה כלל?!

ויש עוד מדה ששית⁹⁸, אלא שנשאר זאת לכיאור הדברים דלקמן⁹⁹.

יז. יש משנה נוספת בפרק זה, שקשורה עם מאורע שנערך ביום הש"ק זה:

ובהקדים — שבתחלת ההתוועדות דובר אודות ענינים הקשורים עם יום הש"ק זה, שבת מברכים חודש סיון, ופרשת בהר"ב בחוקותי, כרגיל תמיד לדבר מענינא דיומא.

אך ישנו ענין נוסף — שבהשגחה פרטית בחרו לערוך ביום הש"ק זה את הכינוס של נשי ובנות חב"ד¹⁰⁰; והרי הכוונה בכינוס זה — שתוכנו יגיע לכל נשי ובנות ישראל, כדברי רבינו הזקן¹⁰¹ שתורת החסידות אינה עבור מפלגה מסויימת, אלא עבור כל בני שבכל העולם, כך, שהשתתפותן בכינוס היא בתור שלוחות שיגיעו הדברים לכל אחת ואחת מנשי ובנות ישראל בכל העולם.

ובהתאם לכך, יש לדבר גם אודות ענין הקשור עם הכינוס, ששייך גם למשנה בפרק שלומדים ביום הש"ק זה.

יח. איתא במשנה¹⁰²: "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש", כפי שנימנו בהמשך המשנה.

אך צריך להבין סדר הדברים — שהרי בדרך כלל יכול להיות הסדר בב' אופנים: למנות תחילה הנסים שהם רגילים יותר, או למנות תחילה הנסים שהם חשובים יותר, ואילו הסדר שבמשנתנו אינו מובן כלל:

בין הנסים שנימנו במשנה ישנו נס חשוב ביותר — שקשור עם הכה"ג ביוהכ"פ (שאו הי' נכנס לקדש הקדשים בתור שליח של כלל ישראל לפעול כפרה עבור כל בני), ש"לא אירע כו" ענין בלתי רצוי. ואעפ"כ, לא נמנה נס זה בתור נס ראשון (ואפילו לא נס שני או שלישי).

אלא שבנוגע לנס זה יש לומר, שכיון שאירע רק פעם אחת בשנה, ואצל אדם אחד בלבד, לכן לא נמנה בתור נס ראשון.

אבל יש עוד נסים שאירעו לכלל ישראל באופן כללי, כמו הנס ש"עומדים צפופים ומשתחיים רוחים", היינו, שלמרות שביהמ"ק הי'

(98) חסר קצת (המו"ל). (101) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 72. תש"ב ע'

(99) ראה לקמן סכ"ו. 159. תש"ד ע' 93. ע' 163. אג"ק אדמו"ר

מוהרי"צ ח"ח ע' תרי. ח"י ע' דש. לקר"ש

ח"ט ע' 344. ועוד.

(102) משנה ה.

(100) ראה גם מכתב ל"ג בעומר שנה זו

(אג"ק חכ"ז ע' קנד ואילך), ושיחת יום א' פ'

במדבר, כ"ח אייר (לקמן ע' 218 ואילך) —

לכינוס השנתי של נשי ובנות חב"ד.

מקום מוגבל בנוגע למספר האנשים שיכולים ליכנס בו, שלכן היו "עומדים צפופים", אעפ"כ, כשבאו להשתחוות, היו "משתחווים רוחים", וכן הנסים ש"לא הזיק נחש ועקרב בירושלים, ולא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים",

ועד"ז נסים הקשורים עם קרבנות ציבור, כמו הנס ש"לא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים", וכן נסים הקשורים עם קדושת וטהרת הקרבנות, כמו הנס ש"לא הסריח בשר הקודש מעולם, ולא נראה זכוב בבית המטבחים", שזהו ענין שקשור גם עם כבוד ביהמ"ק (כפי שמבאר הרמב"ם¹⁰³ בנוגע לבגדי כהונה שהוצרכו להיות "לכבוד ולתפארת"¹⁰⁴, שזהו בהתאם לכללות ענינו של ביהמ"ק).

שכל נסים אלו הם נעלים וחשובים כו', ואעפ"כ, לא נמנה אף אחד מהם בתור נס ראשון.

מהו איפוא הנס הראשון, שהוא הנס הכי גדול? — "לא הפילה אשה מריח בשר הקודש!"

מדובר אודות נס שקשור דוקא עם אשה, ודוקא אשה נשואה ומעוברת, שהיתה בקירוב מקום לביהמ"ק, ולא בנוגע לעצמה, אלא בנוגע לעובר, ואעפ"כ, הרי זה הנס הראשון!

ואין לומר שנס זה נמנה ראשון בגלל היותו ענין של פקו"נ — שהרי ישנו גם הנס ש"לא הזיק נחש ועקרב בירושלים", שאף ש"נחש כרוך על עקבו לא יפסיק" (בתפלת שמו"ע), הרי "עקרב (כרוך על עקבו) פוסק"¹⁰⁵, לפי שהעקרב מסוכן יותר, ואעפ"כ, לא נמנה נס זה לנס הראשון, אלא דוקא הנס ש"לא הפילה אשה מריח בשר הקודש".

ומזה מובן, שהסיבה לכך היא — מצד גודל המעלה של ילד יהודי, אפילו קודם שנולד, בהיותו עובר, שלכן, העובדה ש"לא הפילה אשה כו'" היא הנס הכי גדול!

וכמדובר פעם¹⁰⁶ שהחידוש בזה הוא — שמדובר אודות "בשר הקודש":

העובדה שלא הפילה אשה בגלל ענין טבעי — אינה דבר חידוש, שכן, ענין טבעי אין לו שליטה על יהודי, ומאי קמ"ל שענין טבעי לא הזיק ליהודי?!

(103) שיחת ש"פ בחוקותי, מבה"ח סיון
דאשתקד סכ"ד ואילך (תו"מ ח"ס ע' 281
ואילך).

(103) שם פמ"ה.
(104) תצוה כח, ב"מ.
(105) ברכות ל, ב. לג, א ובפרש"י.

החידוש הוא בנוגע ל"בשר הקודש", ומובן, שככל שהאשה היתה צדקנית יותר, והיתה להוטה ("פֶּאָרְקֶאָכְט") אחר עניני קדושה, "פרומקייט", אלקות — היתה מתאוה יותר לאכול מבשר הקודש¹⁰⁷, ואעפ"כ, "לא הפילה אשה מריח בשר הקודש", כי, ענין של קדושה לא יכול להזיק ללידת ילד יהודי!

וכל זה — למרות שמדובר אודות עובר שעדיין לא נולד, ולא יודעים אם יהי' צדיק או כו', שהרי "צדיק ורשע לא קאמר"¹⁰⁸, ואעפ"כ, כיון שזוהי אם יהודי', ברור הדבר שצריך שיתוסף עוד ילד יהודי, ובשביל זה עושה הקב"ה נס ש"לא הפילה אשה כו"¹⁰⁹.

יט. וענין זה קשור במיוחד עם זמננו:

בזמננו התחיל ענין שנקרא "חירות האשה" ("ליבעריישאָן אָו וואומענהוד"), שטוענים שצריך לשחרר את הנשים, ומסבירים, שהנשים רוצות לחקות את האנשים,

— אף שזה גופא הוא ענין שאין לו הבנה, שכן, אם הנשים רוצות להשתחרר, אין להן לחקות את האנשים, אלא להיות מה שהן בעצמן... —

ולדוגמא: אם האיש צריך לרוץ ל"וואָל־סטריט", רוצה גם האשה לרוץ לשם; אם לאיש אין מנוחת הנפש, רוצה גם האשה להיות ללא מנוחת הנפש; אם לאיש אין פנאי להתעסק בחינוך הילדים, רוצה גם האשה לא להתעסק בחינוך הילדים; וכשם שלאיש אין צער הריון ולידה, רוצה גם האשה שלא לסבול צער זה, ובפרט אם למדה ויודעת שזהו ענין הקשור עם עונש¹¹⁰, אזי טוענת שאינה רוצה שייכות עם ענין של עונש! אבל האמת היא — שהעונש הוא רק הצער, אבל עצם הענין של לידת ילדים, הרי זו הברכה הכי גדולה שנותן הקב"ה, וכיון שכן, צריכים לכל לראש להשתדל שיתוסף עוד ילד יהודי!

ואע"פ שאשה יכולה לעשות חשבון של קדושה, שלולי זאת יהי' לה יותר כסף, הבעל יוכל לקנות ש"ס, או שיהי' לו יותר פנאי ללמוד וכו', ולה יהי' יותר פנאי לעזור ליהודים נוספים — הנה על זה אומרת המשנה: "לא הפילה אשה מריח בשר הקודש", היינו, ש"בשר הקודש"

109) ראה גם ת"מ חנ"ט ריש ע' 135. ור"נ.

110) ראה בראשית ג, טז ובפרש"י.

107) נזכר גם שהטעם שלא היתה יכולה לאכול מבשר הקודש יכול להיות מצד סיבות צדדיות בלבד, כמו איסור גזילה וכיו"ב.

108) נדה טז, ב. הובא בתניא פ"א.

לא יכול לגרום נזק לילד יהודי, ולא ידך גיסא: אפילו "בשר הקודש" — אם הוא גורם נזק לילד יהודי, הרי זה דבר בלתי־רצוי!

כ. וזוהי הוראה נפלאה שלמדים ממשנה זו — עד כמה יש להשתדל שיתוסף עוד ילד יהודי, שלכן, הנס הראשון הוא ש"לא הפילה אשה כו".

וכמובן גם מהסדר שבתורה (שגם הסדר שבתורה הוא תורה)¹¹¹, שהמצוה הראשונה מכל תרי"ג מצוות התורה — עוד לפני "אנכי ה' אלקיך"¹¹² — היא: "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה"¹¹³; ואף שהשיעור למטה הוא זכר ונקבה (או שני זכרים — לדעת ב"ש)¹¹⁴, הנה בנוגע לשיעור למעלה נאמר "ומלאו את הארץ וכבשוה", כך, שכל זמן שיש עדיין מקום בארץ שלא נתמלא, ישנו החיוב ד"פרו ורבו" עד "וכבשוה".

ואסור שתהי' מניעה לכך. — אם יש ספק בדבר מצד בריאות, יש לשאול רב, ולהתנהג ע"פ דעת תורה; אבל מלבד זה, אסור שיהיו מניעות בזה, גם לא מצד דוחק בפרנסה כו'.

ובנוגע לכל החשבונות שעיי"ז יחסר בענינים אחרים של קדושה — ישנה ההבטחה ש"לא הפילה אשה מריח בשר הקודש": אם זה רק ענין של קדושה, "בשר הקודש", הרי בודאי ש"לא הפילה כו", היינו, שלא יחסר מאומה, אלא יהיו כל הענינים בשלימותם, כיון שהקב"ה עושה נסים הכי גדולים שלא יהי' נזק לאף אחד, אפילו לא לעובר שלא נולד עדיין, ועאכו"כ לולד בריא כו'¹¹⁵.

* * *

כא. הביאור בפרקי אבות:

המשנה אינה מונה סוג נוסף ביושבים לפני חכמים (שבו נכללים רובם ככולם של התלמידים), שקולטים חלק מדברי הרב, וחלק מדבריו אינם קולטים — כיון שאין זה סוג בפני עצמו, אלא קצת מסוג זה וקצת מסוג אחר מהסוגים שלפנ"ז.

וע"ד מ"ש הרגצ'ובי¹¹⁶ בענין "נא" ("אל תאכלו ממנו נא", שאינו

(111) ראה סה"ש תרצ"א ע' 262. וש"נ.

(112) יתרו כ, ב.

(113) בראשית א, כח.

(114) יבמות סא, סע"ב (במשנה). טושו"ע

אה"ע ס"א ס"ה.

(115) חסר הסיום (המור"ג).

(116) צפע"נ קונטרס השלמה לח"ד ג, ד.

צלוּי כִּל צִרְכוֹ¹¹⁷), שִׁזְהוּ "דְּבַר שֶׁהַמְצִיאוֹת שֶׁלוֹ הוּא רֵק דִּין, וּבִלֵּא הַדִּין אֵין לוֹ מְצִיאוֹת כִּלְל", הֵיִינוּ, שְׂאִינוּ מְצִיאוֹת (סוּג) בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, אֵלֵא "קִצַּת מִמֶּנּוּ הוּא צִלֵי גְמוֹר, וְקִצַּת מִמֶּנּוּ הוּא חֵי לְגַמְרֵי".

וְעַד־ז' בְּנִדוּד: הַעוֹבְדָה שֶׁהַתְּלִמִּיד קוֹלֵט חֵלֶק מִדְּבָרֵי הַרֵב, וְחֵלֶק אֵינוֹ קוֹלֵט, אֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְסוּג בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, אֵלֵא כִּל זֶה נִכְלָל בְּד' הַסּוּגִים שֶׁנִּמְנָנוּ בְּמִשְׁנֵה ב"י וְיוֹשְׁבֵים לְפָנֵי חֲכָמִים", וְהֵיִינוּ, שֶׁהַחֵלֶק שֶׁקוֹלֵט נִכְלָל בְּא' מֵהַסּוּגִים דְּסַפּוּג, מִשְׁמֶרֶת וְנִפְהָ, וְהַחֵלֶק שְׂאִינוֹ קוֹלֵט כִּלְל — נִכְלָל בְּסוּג דְּמִשְׁפָּךְ.

כב. וְכוּיִן שֵׁישׁ "אַרְבַּע מְדוֹת בְּיוֹשְׁבֵים לְפָנֵי חֲכָמִים" בְּלִימוֹד אַחַד, שֶׁנִּקְלָט בְּאוֹפֵן שׁוֹנֵה אֲצֵל כִּל אַחַד מֵאַרְבַּעַת סוּגֵי הַתְּלִמִּידִים — הֵרִי מוֹבֵן שֶׁכֵּן הוּא גַם הַסֹּדֵר בְּלִימוֹדוֹ שֶׁל כִּל אַחַד בְּפֶרֶט, מִתְחַלֵּת לִימוֹדוֹ בְּתוֹר יֵלֵד, וְעַד לְשִׁלְמוֹת גִּידוּלוֹ, שֶׁהוֹלֵךְ מִדְּרָגָא לְדְרָגָא לְפִי סֹדֵר הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּמְנָנוּ בְּמִשְׁנֵה — סַפּוּג וּמִשְׁפָּךְ מִשְׁמֶרֶת וְנִפְהָ:

הַתְּחַלֵּת הַלִּימוֹד עִם יֵלֵד קֵטֵן הֵיא בְּאוֹפֵן שֶׁהוּא כְּמוֹ "סַפּוּג, שֶׁסּוּפֵג אֵת הַכִּל" — שֶׁמִּקְבֵּל כִּל מֵה שְׂאוֹמְרִים לוֹ; קִמֵּץ א' אָ, קִמֵּץ ב' בָּ וְכוּ', וְכֵן בְּהַמְשָׁךְ הַלִּימוֹד לְגִירְסָא כו', וְלַעֲתָ עֵתָה אֵינוֹ שֵׁייךְ לְהַבְחִין בְּחִילוּק שְׁבִיץ יֵיין לְשִׁמְרִים כו', אֵלֵא הוּא לּוֹקַח הַכִּל כְּפִי שְׂאוֹמְרִים לוֹ. וְלִכֵּן, צְרִיךְ הַמְּלַמֵּד לְדַעַת זֹאת, וְלַהֲתַנְהֵג בְּהַתָּאֵם לִכֵּךְ.

וְלֵאח־ז' יִשְׁנוּ הַשֵּׁלֵב שֶׁהוּא כְּמוֹ "מִשְׁפָּךְ, שֶׁמִּכְנִיס בְּזוֹ וּמוֹצִיא בְּזוֹ", וְלֵא נִשְׂאָר אֲצֵלוֹ מֵאוֹמָה — כְּפִי שְׂרוֹאִים בְּמוֹחַשׁ שְׂאֵע"פ שְׁבַתְחִילֵת הַיּוֹם הוּא סוּפֵג אֵת הַכִּל, הֵנָּה לְאַחֲרֵי מִשְׁךְ זִמֵּן, וּבְפֶרֶט בְּסוּף הַיּוֹם, לְאַחֲרֵי שְׁמַתְעִיף, אֵינוֹ מְסוּגֵל לְקַבֵּל מֵאוֹמָה (לְכֵל הַיּוֹתֵר יוֹכֵל לְחַזוֹר הַתִּיבּוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵם, אֲבֵל לֵלֵא הַבְּנָה כו'). וְאֵז — צְרִיךְ הַמְּלַמֵּד לְהַפְסִיק לְלִמּוֹד עִמוֹ, עַד שֵׁינּוּחַ (וְכְפִי שֶׁמְצִינוֹ אֲפִילוֹ בְּנוֹגַע לְמִשְׁה רַבִּינוּ, שְׁבִלִימוֹדוֹ מֵהַקְּב"ה הֵי "הַפְּסִקוֹת", "לִיתֵן רִיוּחַ לְמִשְׁה לְהַתְּכוֹנֵן בֵּין פֶּרֶשָׁה לְפֶרֶשָׁה"¹¹⁸).

וְכִשְׁהוֹלֵךְ וְגַדֵּל בְּהַבְנַת הַלִּימוֹד, הֵנָּה בְּתַחֲלָה הוּא כְּמוֹ "מִשְׁמֶרֶת, שְׂמוֹצִיאָה אֵת הֵיִינ וְקוֹלֵטֵת אֵת הַשְּׁמֵרִים", וְאַח־כ נַעֲשֶׂה כְּמוֹ "נִפְהָ, שְׂמוֹצִיאָה אֵת הַקִּמֵּץ וְקוֹלֵטֵת אֵת הַסּוֹלֵת":

כְּשֶׁמִּתְחִיל לְבַרֵּר וּלְפֶרֶט ("פֶּאָנְאָנְדֶּרְקֵלֵיבֵן") אֵת הָעֵנִין שְׁלוֹמֵד, אֵזִי קוֹלֵט תְּחִילָה אֵת ה"מִּמְשׁוֹת" שֶׁל הַשְּׁכֵל, שֶׁשֵׁייךְ יוֹתֵר לְגִשְׁמִיּוֹת — בְּדוּגְמַת הַשְּׁמֵרִים שְׁבִיין, שִׁזְהוּ הַחֵלֶק הַיּוֹתֵר סְמִיךְ שֶׁמְעוֹרֵב עִם הֵיִין, וְכְמוֹ

"יין מגתו"¹¹⁹, ששמריו מעורבים בתוכו, ועדיין אינו קולט את דקות ורוחניות השכל, שהוא בדוגמת יין צלול.

ורק לאחרי היגיעה כדבעי, אזי נעשה כלי לקלוט (לא רק את ממשות השכל, אלא אדרבה) דוקא את דקות ורוחניות השכל, כמו "נפה, שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת".

כג. ולכל אחד מה"ארבע מדות ביושבים לפני חכמים" — יש

הוראה:

תלמיד שהוא כמו "ספוג שסופג את הכל", "בור סוד שאינו מאבד טפה" — יכול לחשוב שהגיע כבר לתכלית השלימות. ועל זה אומרת לו המשנה, שעליו לדעת שיש "ארבע מדות ביושבים לפני חכמים", ו"ספוג" הוא רק הסוג הראשון, כך, שהוא אוהז רק בהתחלת הלימוד, וצריך להמשיך ולהוסיף בו, עד שיגיע לדרגה של "נפה, שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת".

ותלמיד שהוא כמו "משפך, שמכניס בזו ומוציא בזו", שלכן יכול ליפול ביאוש, ולחשוב שאין תועלת בלימודו, כיון שאינו זוכר את לימודו — אומרת לו המשנה שאעפ"כ צריך להמשיך וללמוד, ומה ששוכח — עליו למצוא עצה איך ללמוד באופן שלא ישכח את לימודו, ככל פרטי הענינים שמבאר רבינו הזקן בהל' ת"ת¹²⁰.

[וכל זה — נוסף על ההוראה המובנת מהאמור לעיל (סכ"ב), שצריך ללמוד במשך כל הזמן, עד שמתעייפים ונעשים בבחי' משפך שמכניס בזו ומוציא בזו, שאז יודעים שצריך להפסיק הלימוד. אלא שגם את ההפסקה יש לנצל באופן המתאים, כנ"ל בנוגע למשה, שההפסקות היו משמשות ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה, או כפי שמצינו אצל רבי יוחנן, שהי' גדול בתורה, עד שהוא מארי' דש"ס ירושלמי (כהלשון בספרי כללי הש"ס¹²¹), שבשעה שהי' עייף מיגיעתו בלימוד התורה, "הוה רגיל דהוה קא אזיל ויתיב אשערי דטבילה אמר כי סלקן בנות ישראל ואתיין מטבילת מצוה מסתכלן בי כי היכי דלהוו להו זרעא דשפירי כוותי גמירי אורייתא כוותי"¹²²].

ותלמיד שמתחיל לברר וללכך הענין שלומד, ורואה שהענין כבר מונח אצלו ללא יגיעה — אומרים לו, שצריך לידע שמה שהונח בשכלו

(119) לעיל פ"ד מ"כ.

(120) פ"ב ה"ח. וש"נ.

ב.

(122) ברכות כ, א. וש"נ.

(121) ראה שד"ח כללי הפוסקים ס"ב אות

הרי זה רק ה"שמרים", והיינו, שתפס רק את הגשמת השכל, ולא הדקות והרוחניות שבו, כמו "משמרת, שמוציאה את היין וקולטת את השמרים", שכן, האדם מצד עצמו, גם לאחר קידוש אביו ואמו¹²³, הנה מטבע תולדתו קשור הוא עם "רוח הבהמה היורדת היא למטה"¹²⁴, וכדי שיוכל לבוא לדקות ורוחניות השכל — בעיני חכמה בכלל, ועאכו"כ בחכמת התורה, שכדי להגיע למסקנא האמיתית צ"ל במעמד ומצב ש"הוי' עמו"¹²⁵, ורק אז "הלכה כמותו"¹²⁶ — הרי זה ע"י יגיעה עצומה דוקא.

וגם מי שמגיע לדרגא ד"נפה, שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת", שאז יכול לחשוב שכיון שהוא כבר בתכלית העילוי, והוא בעצמו חכם, ויכול להיות בעצמו ראש ישיבה ורשכבה"ג... שוב אינו זקוק לישוב "לפני חכמים" — הנה על זה אומרת המשנה שגם "נפה" היא אחד מ"ארבע מדות ביושבים לפני חכמים", וטעם הדבר, לפי שהתורה היא בלי גבול, אין סוף, ולכן צריך להמשיך לישוב לפני רבו (עד שיתן לו רשות להורות ולדון), ודוקא ע"י הביטול שיושב לפני חכמים נעשה כלי להוסיף ולהתעלות עוד יותר בלימוד התורה.

כד. ויש לקשר זה גם עם מאמר הזהר בפרשתנו¹²⁷: "ויעש דוד שם"¹²⁸. . בגין דאזיל בארחי דאורייתא, ועביד פקודי אורייתא, ואנהיג מלכותא כדקא יאות, כביכול עשה שם לעילא", ומבאר אמור"ר בהערותיו על גליון הזהר¹²⁹, ש"בארחי דאורייתא הוא בקו האמצעי, כי תורה עצמה היא בקו האמצעי. ועביד פקודי אורייתא הוא מ"ע חסדים. ואנהיג מלכותא הוא מקו השמאל גבורה, כי בנין מלכותא מל' הוא מהגבורות".

ועדיין צריך להבין מהו דיוק הלשון "דאזיל בארחי דאורייתא".

ויובן ע"פ המבואר בביאורי הזהר¹³⁰ בפירוש מאמר הזהר¹³¹ על הפסוק¹³² "כי ישרים דרכי ה' וגו'", "בגין דאינון ידעין ארחוי דקב"ה כו' דכל מאן דאשתדל באורייתא איהו ידע ואזיל בהו כו' ארחין ושבילין דאורייתא כו'":

ענינו של דרך — שיכולים לבוא בו בעירות הרבה מסביב ע"י

(129) לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' שלה.

(130) לאדהאמ"צ וישלח יט, ב [מז, ג]

ואילך. וראה גם תו"מ סה"מ חשון ע' רנו

ואילך. וש"נ.

(131) ח"א קעה, ב.

(132) הושע בסופו.

(123) ראה תניא ספ"ב. וש"נ.

(124) קהלת ג, כא.

(125) שמואל"א טז, יח.

(126) סנהדרין צג, ב.

(127) בחוקותי — ח"ג קיג, סע"א.

(128) שמואל"ב ח, יג.

דרכים קטנים שעוברים ומסתעפים מהדרך הזה ומגיע להרבה מקומות, ואמיתית ענין הדרך הוא דרך המלך הנמשכת והולכת מעיר המלוכה מקום מושב המלך בכל מרחבי המדינה, מקפת את העיירות הגדולות, וממנה מסתעפים דרכים רחבים להעיירות הבינוניות והקטנים, עד מבלי השאר גם מושב היותר קטן בכל מרחבי המדינה מן הקצה אל הקצה אשר לא יחובר אל דרך המלך הנמשכת מעיר המלוכה מקום מושב המלך.

וכמשל הצינור שמקלח בו מים מן הנהר הגדול, ויש צינורות המסתעפים מהצינור הגדול כדי שתעבור השפע לכל כלי וכלי בפרט, לכל כלי וכלי צינור קטן מיוחד אליהן בלבד, שלולי הצינור הזה לא הי' מתקבל מן הנהר שפעם בכלים הקטנים.

וזהו"ע "דרכי ה'", "ארחין דאורייתא" — ש"התורה מתברר בה אורח ושביל וגילויי אוא"ס", כי, "עיקר ענין התורה שפוסקת ע"פ חכמה וטעם כך וכך יהי' אופן המשכות אוא"ס באופן זה דוקא ולא בזולת זה .. כל הדינין והלכות בכל ששה סדרי משנה ע"פ החכמה שבתורה שבדרכים כאלו דוקא ישכון אוא"ס במצוות הללו ולא ישכון בדברים אחרים זולת זה .. בכל המצוות כולן נתנו שיעור ומדה באיזה דרך יהי' אופן גילויי אוא"ס למטה ובאיזה דרך לא ישכון כו".

וענין זה מודגש יותר ע"פ מ"ש אאמו"ר ש"בארחי דאורייתא הוא בקו האמצעי כי תורה עצמה היא בקו האמצעי" — כי, קו האמצעי הוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, מרום המעלות והמדרגות עד סוף כל דרגין, שעולה עד פנימיות הכתר, ויורד ונמשך עד למטה מטה, וכיון שהתורה היא בקו האמצעי, ה"ה הדרך שבה נמשך ומתגלה אוא"ס מלמעלה מעלה עד למטה מטה.

אמנם, בשביל זה יש צורך בענין הביטול, כי, בהמשך הכתוב "ישרים דרכי ה'" נאמר "צדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ", היינו, שבתורה גופא (אם לימוד התורה אינו כדבעי) יכול להיות מעמד ומצב ש"פושעים יכשלו במ", ש"תכשול ותפול (הנפש) בנפילת המדריגה למטה בבחי' יש .. בבחי' הפירוד .. אחר שלמד התורה רק בשביל להיות יש ודבר כו"¹³³, ולכן יש צורך בענין הביטול — שזהו תוכן ענין ד"יושבים לפני חכמים", כנ"ל.

* * *

כה. בפרשת השבוע נאמר¹³⁴ "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך", ומפרש רש"י: "מנין כשאתה מוכר מכור לישראל חברך, ת"ל וכי תמכרו ממכר לעמיתך מכור, ומנין שאם באת לקנות קנה מישראל חברך, ת"ל או קנה מיד עמיתך".

ולכאורה, כיון שהכוונה היא שצריך למכור לישראל ולקנות מישראל דוקא, בניגוד לגוי — מהו דיוק הלשון "ישראל חברך", הרי "כל ישראל חברים"¹³⁵ (כפי שאומרים גם בנוסח ברכת החודש) !?

והביאור בזה — שזהו ע"ד שמצינו בצדקה ש"עניי עירך קודמין"¹³⁶, היינו, שכשיש ברירה ליתן צדקה לעניים סתם או לעניי עירך, יש קדימה לעניי עירך, ועד"ז בנדו"ד, שיש קדימה ל"ישראל חברך" — יהודי שדר בעיר או בשכונה שלך, והיינו, שלא מדובר כאן אודות ישראל בניגוד לגוי, דמאי קמ"ל, אלא בנוגע לישראל גופא יש קדימה ליהודי שהוא "חברך", בעירך ושכונתך.

וענין זה בא בהמשך להמדובר לאחרונה¹³⁷ שצריך לעסוק בכיסוס וחיזוק השכונה — שמפירוש רש"י זה יש הוראה, שכשצריך לקנות דבר-מה (החל מילד קטן שנותנים לו פרוטה כדי לקנות סוכרי), ויש ברירה לקנותו אצל יהודי שדר בשכונה זו או אצל יהודי שדר בשכונה אחרת, יש להשתדל לקנותו דוקא אצל יהודי שדר בשכונה זו — "ישראל חברך". ומובן שאין זה בסתירה לכללות הענין דאהבת ישראל — כמובן מזה שבנוגע לחיוב הצדקה גופא נאמר ש"עניי עירך קודמין".

וכפי שמצינו בדברי רבינו הזקן בתניא — שאע"פ שכותב פרק שלם¹³⁸ אודות גודל הענין דאהבת כאו"א מישראל, כיון ש"מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן כו", אעפ"כ כותב¹³⁹ "רק שאשתו ובניו של אדם קודמין לכל ע"פ התורה".

ועד"ז בנדו"ד, שיש קדימה לקנות מ"ישראל חברך" דוקא. ועי"ז יתוסף בחיזוק וביסוס השכונה.

כו. כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בצער על העדר הפעולה בנוגע לחיזוק השכונה, שלאחרי שמדברים על זה במשך שנה וחצי, הנה כל מה שעשו אינו אלא טיפה בים לגבי מה שהיו צריכים לעשות.

אדה"ז ריש ה' הלוואה.

(137) ראה גם לעיל ע' 173. וש"נ.

(138) פל"ב.

(139) אגה"ק ס"ט (קיד, א).

(134) פרשתנו (בהר) כה, יד.

(135) ס' שופטים כ, יא.

(136) ב"מ עא, רע"א. רמב"ם ה' מתנות

עניים פ"ז הי"ג. טושו"ע חו"מ רסצ"ז. שו"ע

ועד"ז בנוגע להמדובר¹⁴⁰ אודות הצורך להתעסק בענין החינוך באופן שירבה מספר התלמידים שלומדים בישיבה כו' (אף שבעצם אין זה תפקידו לעורר על ענינים כגון-דא, כיון שישנם כו"כ עסקנים שיכולים לעורר על זה, ובזמן זה יוכל לעסוק בענינים אחרים, אלא כיון שאף אחד אינו עושה מאומה, הוכרח לדבר על זה), שלא עוסקים בזה כדבעי כו'. והאריך גם בנוגע להעדר ההקשבה ושימת-לב להמדובר בהתוועדות¹⁴¹,

ולדוגמא: בהתוועדות הקודמת¹⁴² דובר אודות פירוש רש"י¹⁴³ בענין "שסופן לנתק בעריות בימי עזרא", ומכל הקהל הגדול שהי' נוכח בהתוועדות, לא נמצא אפילו אחד שיעורר על "קלאץ-קשיא" שהיתה בענין זה! ומזה מוכח שלא מקשיבים, אלא ישנים כו'¹⁴⁴.

וגם אלו שחוזרים על הדברים הנאמרים ורושמים אותם, ושולחים ברחבי העולם, ולאחרי שמתקבצים כו"כ רשימות, אזי שולחים לכורך לכרכם בספר, כך, שניתוסף עוד כרך שיכולים להניח ע"ג המדף — הרי הענין עצמו אינו נוגע כו', ועד שגם הכתיבה כו' יכולה להעשות מתוך מצב של שינה, כפי שרואים בחוש שגם בעת השינה ישנה פעולת הכחות, כמו כלי העיכול, וכן תנועת הרגל והיד כו', אלא שאז פועל רק כח המעשה בלבד, וכיון שכן, לא יפלא שלא מתעוררת אצלם קושיא כו'.

בדרך כלל כותבים ושואלים כו' גם בענינים של מה בכך, ובשביל זה יש להם פנאי וכו'; ואילו כשמדובר אודות ביאור בפירוש רש"י, לא שואלים מאומה! ובשלמא כשמדובר בנוגע לאיש אחד, יתכן ששמע והבין רק חצי ענין וכו'; אבל כשמדובר אודות קהל גדול, ואף אחד אינו שואל, הרי זה דבר בלתי טבעי לגמרי!

והוסיף, בהמשך להמדובר בפרקי אבות בענין "ארבע מדות ביושבים לפני חכמים" — שזהו סוג נוסף:

אפילו "משפך, שמכניס בזו ומוציא בזו", ולא נשאר מאומה (לא כמו "נפה", שנשאר הסולת, ואפילו לא כמו "משמרת", שנשארים עכ"פ

(142) שם סי"ג (לעיל ע' 175 ואילך).
וש"נ.

(143) אחרי יח, ב.

(144) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שאין בדברים אלו משום בזיון לאיש פלוני, כיון שמדברים באופן כללי, וכל אחד יכול לחשוב שהכוונה היא למישהו אחר.

(140) שיחת ש"פ אחו"ק סוס"ז ואילך
(לעיל ע' 172).

(141) וזאת — למרות האמור כמ"פ שהדברים הנאמרים בהתוועדות אינם "חידושים", אלא חוזרים רק דברים שנדפסו בספרים כו'.

השמרים), הרי לכל הפחות נכנס תחילה (אלא שאח"כ יצא); אך יש סוג חמישי — שמלכתחילה לא נכנס מאומה!

ויש עוד סוג ששי — שלא זו בלבד שלא נכנס מאומה, כאמור, שלא מקשיבים, אלא עוד זאת, שנעשית פעולה הפכית — שהדיבור בהתוועדות גורם לו להירדם ולישון... והראי', שקודם הדיבור לא ישן, ורק בגלל שמדברים, נרדם וישן.

ואין להקשות ע"פ הנ"ל מדוע נימנו במשנה רק "ארבע מדות"? — כי, המשנה מונה את המדות שישנם ב"יושבים לפני חכמים", ואילו ב' סוגים הנ"ל אינם נחשבים ל"יושבים לפני חכמים", דכיון שחושבים אודות ענינים אחרים שאין להם שייכות כלל להתוועדות, ובמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא¹⁴⁵, הרי זה כמו שאינם נמצאים כאן! ולא זו בלבד שנשמתו אינה נמצאת כאן, אלא הרי זה כמו שגם גופו לא נמצא כאן, כמובן ממה שמצינו בשו"ע לגבי כמה דינים שאי אפשר לצרף אדם שישן¹⁴⁶.

וכיון שישנים ולא שומעים הדברים — מהו הפלא שלא יודעים שצריך לקנות "מיד עמיתך"¹³⁴, וכיו"ב בשאר הענינים.

והוסיף לדבר בנוגע לעצמו: לשם מה ליקח על עצמו האחריות לאסוף במקום קדוש כו"כ מישראל [ולא רק עשרה מישראל, אלא כמה עשיריות מישראל, מאה וכו', שזהו גדר אחר לגמרי, כמובן מדעת ר' יוסי הגלילי בנוגע לנוסח ברכת הזימון¹⁴⁷] שיהיו מוכרחים לישב בהתוועדות, בה בשעה שהיו יכולים לעסוק בלימוד התורה ובתפלה, אמירת תהלים וכו', או עכ"פ בשינה בשבת (מתוך) תענוג¹⁴⁸ — לא כמו השינה בעת ההתוועדות... שאינה מתוך מנוחה, כפי שרואים שמכריח את עצמו שלא להירדם, אלא שתוקפהו אונס שינה!

במצב כזה — הרי זו רחמנות על (אלו שצריכים להיות) השומעים, ורחמנות גדולה יותר על זה שגורמים לו לדבר על אודנין דלא שמעין¹⁴⁹. ואולי יש בזה רמז מלמעלה שמתוך מנוחת הנפש צריך לחזור ולשקול אם כדאי כל הענין כו'¹¹⁵.

* * *

(145) ראה כש"ט בהוספות סמ"ח. וש"נ.

(146) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ה ס"ח.

וש"נ.

(149) ראה זח"ב קפו, ריש ע"ב. תקו"ז

וש"נ.

תס"ט (קז, ריש ע"ב). וראה גם תו"מ חנ"ג

(147) ברכות מט, ב (במשנה).

ע' 326. וש"נ.

כז. בנוגע לפרש"י ד"ה "הוא ובניו עמו", "אמר ר' שמעון אם הוא נמכר בניו מי מכרן" — יש לבאר גם הענינים המופלאים שבפרש"י זה: ובהקדים — שבנוגע לכללות הענין דעבד עברי ידוע הביאור¹⁵⁰ שמ"ש¹⁵¹ "כי תקנה עבד עברי", קאי על משה רבינו, שממשיך דעת אלקי ב"עבד עברי", שקאי על כל אחד מישראל. ויש לבאר גם מ"ש בהתחלת הענין⁸⁵ — "כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך":

"אחיך" — קאי על הקב"ה, שנקרא "אח" (מלשון אחווה, כפי שמצינו ש"ערכות" נקראים אחוונא, לפי שגדלים באחוה¹⁵²) ו"רע" לבנ"י¹⁵³, ונמצא "עמך" — יחד עם בני, כיון שכל אחד מישראל הוא "חלק אלקה ממעל ממש"⁴⁵.

ועז"נ כי "ימוך אחיך עמך" — שהסיבה לכך שהקב"ה ("אחיך") יכול להיות במעמד ומצב ד"ימוך", הרי זה בגלל היותו (דיבוקו) "עמך"¹⁵⁴:

אע"פ ש"לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות¹⁵⁵, הרי ישנו ענין אחד שאין להקב"ה — "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"¹⁵⁶, ובשביל זה זקוק הקב"ה כביכול לבנ"י, כמ"ש⁶⁶ "למעשה ידיך תכסוף", וכדאיתא בגמרא¹⁵⁷ שהקב"ה אמר למשה "הי' לך לעזרני", ו"מיד אמר לו ועתה¹⁵⁸ יגדל נא כח ה' כאשר דברת", וכמארז"ל¹⁵⁹ "בזמן שישראל עושין רצונו של הקב"ה מוסיפין כח בגבורה של מעלה"; אך כשאננם עושים זאת, אזי נעשה מעמד ומצב ד"ימוך אחיך".

ולכן "ונמכר לך" — שגם הקב"ה הולך (עם בני) לגלות, "שכינתא בגלותא"¹⁶⁰ (אלא שענין הגלות הוא רק בדרגת האלקות שנקראת "שכינתא", "ע"ש ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין"¹⁶¹, אבל עיקר האלקות אינו בגלות).

כח. ועל זה "אמר רבי שמעון .. בניו מי מכרן" (בתמי):

-
150) ראה תו"א ר"פ משפטים. ובכ"מ.	עה"ת עקב יו"ד, יב.
151) משפטים כא, ב.	157) שבת פט, א.
152) ראה לקו"ש חכ"ט ע' 224. וש"נ.	158) שלח יד, יז.
153) ראה שמו"ר רפכ"ז. זח"ב נה, ריש ע"ב. ועוד.	159) איכ"ר פ"א, לג.
154) ראה גם פרש"י פרשתנו שם, מז.	160) ראה זהר ח"א כז, ב. ח"ב ב, ב. ח"ג
155) חגי ב, ח. וראה קידושין בסופה.	עה, ב. ועוד. וראה מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי.
156) ברכות לג, ב. וש"נ. הובא בפרש"י	161) תניא פמ"א (נו, ב).

ובהקדים — שהנביא אומר אמנם על ענין הגלות: "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי" ¹⁶², שלאמיתתו של דבר אין זה גט וכו', אבל אעפ"כ, מצד ב"ד של מעלה, מדת הדין, ישנה הטענה שבנ"י צריכים "להמכר" לעבדות בגלות, כיון שהענין ד"שטרי קודם" ¹⁶³ הוא רק כשבנ"י משועבדים להקב"ה, וכמ"ש ¹¹² "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי" ¹⁶⁴, ולכן "הוצאתי אתכם מארץ מצרים", "על מנת כן" ¹⁶⁵, משא"כ בלאה"כ כו'.

אך על זה אומר רבי שמעון ¹⁶⁶: "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", ואם יצטרף אחי' השילוני עמי ¹⁶⁷ (או יתם ¹⁶⁶) — יכול לפטור את כולם עד ביאת משיח ¹⁶⁷, כך, שאם יהודי עושה דבר שאינו הכי טוב ¹⁶⁸ ("ניט אַזוי געוואַלדיק") — לוקח זאת ר' שמעון על עצמו! וכיון שכן, טוען ר' שמעון: "בניו מי מכרן"? ...!

סיום הענין — שהגלות ד"בניו" הוא רק ביחס לענין המזונות (צרכי הגוף), שצריך לעבור דרך שר המדינה, אבל ענין זה גופא הוא באופן ש"רבו חייב במזונות בניו" ¹⁶⁹ — נכלל בשיחה הנ"ל (סי"ד) שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(169) וכיון שמדובר אודות מאמרו של ר"ש, שדרכו היא באופן ד"מלכתחילה אריבער" (ראה שיחת י"א אייר (לעיל ע' 157)) — נמשך גם ענין המזונות באופן ד"מלכתחילה אריבער", מתוך הרחבה ושמחה דוקא, ללא דאגות כו', באופן המתאים לבנים שקוראים לאביהם (כלשון רבינו הזקן בתניא (ספ"ז): "כבן קטן הקורא לאביו"), ונותן להם כל הענינים בחסד וברחמים.

(162) ישעי' נ, א.
 (163) פרש"י פרשתנו שם, מב"נה.
 (164) פרש"י עה"פ.
 (165) קדושים יט, לו ובפרש"י. בהר כה, לח ובפרש"י. ס"פ שלח ובפרש"י.
 (166) סוכה מה, ב.
 (167) ב"ר פל"ה, ב.
 (168) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק: כמו לישון באמצע ההתוועדות! ...!